

MARS 1961 HÄFTE 3

Social- medicinsk tidskrift

TRETTIOÅTTONDE ÅRGÅNGEN

Samhällsingripande och rättssäkerhet

Vi har redan tidigare (häfte 9/1960) från vissa synpunkter diskuterat frågan om rättssäkerheten vid administrativa frihetsberövanden, vilken fråga på grund av en statlig utredning (SOU 1960: 19) varit föremål för remissbehandling med yttrande av ett flertal sakkunniga grupper inom socialvårdsområdet. Till det sammandrag som förut meddelats rörande barnpsykiatriska synpunkter på förslaget återges i dag några avsnitt ur andra yttranden som kommer att ligga till grund för läkarförbundets remissvar i frågan.

Svenska provinsialläkarföreningen uttalar starka farhågor för en ökad motsatsställning mellan de kommunala nämnderna och det klientel som är föremål för åtgärder. De snabba ingripanden som ofta är nödvändiga skulle antagligen också omöjliggöras. Föreningen anser på dessa och andra grunder att förslaget till lag om socialdomstol icke bör genomföras. *Stadsläkarna* hyser samma farhågor som sina kolleger, anser eftervården bli försvärad liksom möjligheterna till samarbete mellan socialvårdaren (åklagaren) och klienten (svaranden). Man frågar sig hur en blivande domstol skall kunna få fram bevisning när det t. ex. gäller en farlig alkoholist, vars farlighet utvecklas främst inom hemmets fyra väggar och under förhållanden som gör att

de anhöriga ej vågar eller på grund av jävsskäl ej kan åläggas att vittna. Tveksamhet måste därför råda om det berättigade i att tillskapa en socialdomstol. Över huvud taget är de sakkunniga kritiska i fråga om behovet av en ny lagstiftning inom området. Så är också fallet beträffande *barnläkarna*, som anser att betänkandets förslag i stället för att underlätta skulle komma att försvåra handläggningen av fallen. En tungrodd juridisk apparat skulle komma att fördröja genomförandet av angelägna vård- och skyddsåtgärder. Det framhåves av flera sakkunniga instanser att medicinskt utlåtande obligatoriskt måste inhämtas i alla de fall av administrativa frihetsberövanden som kan komma i fråga. Liksom övriga läkargrupper ställer sig även barnläkarna avvisande till genomförandet av en lag om socialdomstol och hävdar i fråga om barnvårdsområdet att erfarenhet av den nya barnvårdslagen av den 1 januari 1961 bör tillgodos göras innan nya ingripanden sker.

Bland expertgrupper med särskilt tungt vägande erfarenhet framträder *rättspsykiatrikerna* med ett uttalande som lämnar en utförlig och kritisk kommentar till utredningens grundläggande teser och de förslag som dessa givit anledning till. Man anser att utredningen saknar bärkraftiga motiv för ändring av gällande regler

för administrativa frihetsberövanden. De tre huvudskälen för den föreslagna reformen om socialdomstolar underkännes på basis av en grundlig analys. Utredningens motivering var att skaffa rättsskydd mot obefogade påståenden och obehöriga angrepp mot enskild genom pressen, att skapa garantier mot att i politiskt upprörda tider en ytterlighetsriktning vid makten skulle kunna utnyttja administrativa frihetsberövanden för att oskadliggöra misshagliga motståndare och slutligen att bringa vår lagstiftning till överensstämmelse med Europakonventionen. Rättsläkarna finner beredningens skäl för inrättandet av socialdomstolar artificiella och föga bärkraftiga. Flertalet av de fall som skall handläggas kommer att röra frågor om medicinsk, social eller annan vård. Särskilt nykterhetsnämnder och barnavårdsnämnder tillägnas uppgifter som är mer eller mindre främmande för deras vårdande verksamhet. I stället för att försvåra måste man främja ett gott förhållande mellan vårdorgan och vårdbehövande. Motsättningarna är redan nu allt för många och så djupgående att de skapar hinder för ett gott vårdresultat. Rekryteringen till nämnderna erbjuder redan nu betydande svårigheter. De nya uppgifterna som åklagare vid socialdomstol kommer icke att underlätta densamma.

Formen och sättet för omhändertagandet av klientelet med abnorm sinnesbeskaffenhet har icke utretts av beredningen. Problemet är av betydande storleksordning särskilt inom nykterhetsvården men också inom ungdomsvård och

å andra områden för domstolens verksamhet. Läkarna kräver att om ett domstolsförfarande infördes de enskildas rättsskydd tillgodoses genom obligatorisk sinnesundersökning. Denna krävs icke blott för att avgöra sinnesbeskaffenheten utan även för valet av den medicinska eller sociala vårdformen. Betänkligt är också, anser rättsläkarna, att beredningen vid utformandet av sitt förslag utgått från en allt för snäv och godtycklig avgränsning av rättssäkerhetsbegreppet, som för övrigt icke närmare definierats eller analyserats. "Rättssäkerheten måste avse samhällsskydd för alla medborgare. Ett ökat skydd för ett mindertal enskilda, vilket skapas på bekostnad av minskat skydd för flertalet, är förenat med betydande vådor." Då den föreslagna reformen kan försvaga den redan bräckliga skyddsbarriär som samhället byggt upp anser de rättspsykiatriska läkarna att förslaget om socialdomstolar icke bör genomföras.

I ett särskilt utförligt yttrande har *psykiatriska föreningen* som remissinstans gjort omfattande kommentarer som också utmynnar i en avstyrkan till lagen om socialdomstolar. De flesta frihetsberövanden förekommer inom mental- och nykterhetsvården och torde i regel utgöra ofrånkomliga åtgärder för resocialisering av detta klientel. Det måste befaras att betänkandets förslag i vissa fall försämrar den enskilda och allmänna rättssäkerheten och kan befaras hindra den pågående socialmedicinska utvecklingen som antyder en bättre väg än skyddslagstiftning till uppnående av en önskad rättssäkerhetsgaranti.

*Ännu är det inte för sent
att förnya
prenumerationen på*

**Socialmedicinsk
tidskrift 1961**

Helår kr. 20:—
Halvår „ 10:—
Studentprenumeration, helår „ 10:—
Kollektivprenumeration
(minst 25 ex.) helår „ 16:50

Villagatan 5, Stockholm Ö
Postgiro 11 79